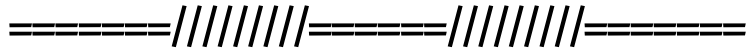

ዘይንገር ታሪኽ፡ክቡር ከበደ ሚካኤል

ክቡራት ኣንብብቲ፡ብዛዕባ ክቡር ደራሲን ጋዜጠኛን ነፍሰሐር ኣቶ ከበደ ሚካኤል፡ከም ሓደ ፍሉጥ ሰብን ከም ደርማስ እጃም ገይሮም-ካብ ዝሓለፉ ወከፋት መጠን ሰሚዕኹም ወይኸኣ ኣንቢብኩም ከም ትፍለጡ ምንም ጥርጥር ዳርጋ የብሉንዮ ክበሃል ይከኣል ዮ።ግን ድማ ከምቲ ግዙፍ ስሞምን ታሪኽም መሰረታዊ ዝኩነ ታሪኽም ብፍላጣትን ብዘይፍላጥን ተጎስዮ ዝሕለፍ ነጥብታት ከም-ዘሎዎ ክትሓስብ ከሎኻ ትግረምን ዘ-ኢትነገር ዘብል ኹነታትን ይፍጠር ኢዮ።

ኣቶ ከበደ ሚካኤል ኣበይ ተወሊዶም ዓብዮም፤ ንዝብል ሕቶ ብዙሕ ኣይትደኽመሉን ኢኻ።ንሱ ድማ ኣብ ሰሜን ሸዋ ኣብ መንዚ ገርም ጉብሪኤል (ከባቢ ደብረ-ብርሃን) ብዙሓት ጸሓፍቲ ድማ ጸሓፊሙሉ ኢዮም።እንተኹን ከበደ ሚካኤል ወድ መን ኢዮም፤ ኣዲኣም ኸ እንታወይቲ ኢዮን፤ ንምንታይ ብስም ኣኩኣም ይጽውዑ ነይሮም እባ፤ ኢልኻ ክትሓትት ከሎኻ ዝተሓብኣ ታሪኽ ክትረኽበሎም ግድን ትቐሰብ ኢኻ።

ከም ኣነ ተኩይኑ ብዛዕባ ከበደ ሚካኤል ንፈለማ እዝነይ ስሞም ክሰምዖ ይኹን ንመጽሓፊም ክረክብ ዝገበሩኒ ተነበሩ፡ክቡር ኣቶ ዓንደ-ብርሃን ተወልደ-ብርሃን (በዓል ድባርዋ) ኢዮም፤እቲ ጊዜ ኸኣ ናብ ሳልሳይ ክፍሊ ምስ ሓለፍኹ መጽሓፍ ገዚኣም ኣምጺኣም ክህቡኒ ኩነ ጋዜጣታት ዓዲጎም “እንካ እዚ ኣንብብ ኢኻ-ዝወደይ!” ቢሎም ክህቡኒ ኣብ ዝጀመርሉ እዋን ምንባሩ ኣዝክር ኢዮ።

ብድሕሪኡ ኣብ ራብዓይ ክፍሊ፡ኣብ ዝነበርናሉ ኣብ ቤት ትምህርትና ንፋዓት መምህራን ብምንባሮም ኩነ ኣብ ጋዜጣ ሕብረትን ሬድዮ ኣስመራን ኣዚዮም በላሕቲ ጋዜጠኛታት ብምንባሮም ብዛዕባ ኣምር ምንባብን ኣብ ጉዳይ ኣቶ ከበደ ሚካኤልን ካልኣት ኣድሂቦም ካብ ዝጸሕፍዎ ዚነበሩ ድርዳራ ዝኩነኒ ኣብ ጉዳይ ገለ-ገለ ጸሓፍትን ደረሰትን ጭላጭል ሓበሬታ ክሓድረኒ ጀመረ።ክምስጥ ድማ ከመቐጽብት ዓይኒ ስለዝኩነኒ ብቐንፍጽ ባህሊ ምንባብ ክሓድረኒ ባብ ኣርሕይለይዮ እብል።

ብተወሳኺ ኸኣ፡ኣብ ኣብያተ-ንባብ ድማ መጽሓፍቶም ከም ባህታ ልብና ንረክብ ብምንባርና፡ብዛዕባ ጽሑፋቶም እናሻዕ ከነንብ ዕድል ተራሕወልና።ብፍላይ ኣብ ቤተ-ንባብ ብርትሽ፡አመሪካ፡ኣብ ባይቶ ኤርትራ ነበር ቤት-ንባብ ቢሮ ትምህርቲ ነበር (ሕጂ ቤት-ጽሕፈት ሚኒስትሪ ትምህርቲ ዘሎን)ን እንዳ ፓሾኒ (ማእከል ቤተ ንባብ ፓሾኒ)ን እልቢ ዘይብሉ መጽሓፍቲ ብምንባሩ ስሙን ጽልዋን ኣቶ ከበደ ሚካኤል ክሓድረና ግድን ነበረ።

ብዕድመን ብልብን ምስ ዓበኹ ድማ ናብ ከተማ ኣዲስ ኣበባ ዝርከባ ኣብያተ ንባብ ክመላለስ ከለኹ፡ስምን ስርሓውትን ኣቶ ከበደ ሚካኤል ኣመና ኣብ ሕዮይ ክግዝዝ ጊዜ ኣይወሰደለይ።ብፍላይ ድማ ኣብ ፒያሳን ከባቢኡን ንወዕልን ንዝናጋዕን ብምንባርና ብዛዕባ ኣቶ ከበደ ሚካኤል ክትሰምዕ ግድን ኢኻ ክትሰምዕን ክትፈልጥን ትቐሰብ።እቲ ምንታይ ስርዓት ደርጊ ገዛውቶም ምስ ወረሶን ቤተ-ንባብም ድሕሪ ምቐጻሉን ኣብ 4-ኪሎን ፒያሳን ንነዊሕ ዓመታት ኣብ መዕረፍ-ኣጋይሽ (ሆቴላት) ይሓድሩ ብምንባሩ ብቐረባ ብዛዕባኦም ክንሰምዕ ዕድል ንገብር ነበርና።ብዙሕ ጽልዋታት ድማ ፈጠሩልና ኢዮ።

ካብተን ኣብ ፒያሳ ቐድሚ ሓያሎ ዓመታት ዝሰማዕናዮን ዕላላት ድማ ኣቶ ከበደ ሚካኤል ኣብ ጊዜ ደርጊ ብዙሕ መከራ ከም ጸበል ይበጽሖም ኣብ ዚነበርሉ እዋን ሓደ ምዕልቲ ሰለይቲ ይሃድንዎም ብምንባሮም ገለ ኤርትራውያንን ተጋሩን ንሶም ክመጹ ኸለዉ ወይ ትም ይብሉ ወይድማ ንሶም ክመጹ ኸለዉ ሰላሕ ቢሎም ይኹዱ ነበሩ።ከምዚታት ኣብ ዘጓንፎም ኣብ ዚነበርሉ መቃን ጊዜ ሓደ ጊዜ መሪርዎም “እኔም ትግሬ እኹ ነኝ!” ኢሎም ኣብ ጥቃ ጣይቱ ሆቴል ኣብ ሊስትሮ ኮፍ ኢሎም ዝተዛረብዎ ዘረባን፤ ብዛዕባ መንግስቱ ኃይለማርያምን ስርዓቱን ብዓውታን ብትብዓትን ዝገበርዎ ዚነበሩ ተቋውዎታት፡ምስክር ዓይኒ ዝኩኑ ዓበይቲ ወለዲ ክዕልሉና ኸለዉ፡ንዓና ነቶም ሸው ጊዜ ብኣንክሮ ንሰምዕ ዚነበርና ማዕረ ክንደይ-ሓያል ወኛም ድርዕን ዋልታን ኩይኑ ጽንዓቶምን ድፍረቶምን ከኣ ከም ኣብነታዊ ሰብ ይጸልወና ምንባሩ ቐጅል እብለኒ።

እንተኩነ “ጉይይ ካብ ምዓል ክሳድ ምሓዝ!” ትብል ኣበሃህላ ኣዚያ ስለ ትማርከኒ ብምጥቓም፡ክቡራት ኣንብብቲ ናብ ሕመረት ጉዳዩይ ከብለኩም ክግደድ ኢዮ።ልዕል ኢለ -ኣቶ ከበደ ሚካኤል ኣብ ጊዜ ደርጊ “እኔም እኮ ትግሬ ነኝ!” ዝበልዎ ንሎሚ ሓንቲ ዘኢትነገር ዝኩነት ነጥቢ ከልዕን እፈቱ ኣሎኹ።እው፡ኣቶ ከበደ ሚካኤል ብዙሕ ታሪኽ ዘሎዎም ኣብነታዊ ጸሓፍን ደራሲን ምኃሮም ማንም ሕልና ዘሎዎ ሰብ ክምስክሮ ዝክእል ጉዳይ ኢዮ።

“ሃጻይ ምንጊሊክ ኣብ ልዕሊ ተጋሩ ብርቱዕ ጽልእን ፍርሕን ብምንባሮም ኣብ ልዕሊ ትግራዊ ማእለያ ዘይብሉ ግፍዕታትን መከራን ከበጽሖ ገይሮም ኢዮም።” ዝብሉ ብዙሓት ዓበይቲ ወለድን ገለ-ገለ ምሁራትን ተመራመርቲ ታሪኽን ይሕብርዎ ኢዮም። እዚ ድማ ድሕሪ ሞት ሃጻይ ዮሐንስ ብዙሓት ተጋሩ ዝርከብዎም ካብ ሰሜን ኤርትራ ወሲኻ ዘመነ ኣካሒዳ ብምንባሩን ፖለቲካዊ መዘውር ናብ ሸዋ ብምቕያሩን፣ ብብዝሒ ህዝቢ ናብ ሸዋ ገጹ ሃጽ ቢሉ ክውሕዝ ገይሩዮ። ብፍላይ ድማ ናብ ማእከል ኢትዮጵያ ካብ ኣንፈት ሰሜን ክውሕዙ ገይርዎም ኢዮ።

ካብ ቶም ብዙሓት ኸኣ ስድራ-ቤት ኣቶ ከበደ ሚካኤል ብእንዳ ኣዲእም ካብ ትግራይ-ዓድዋ ናብ ሸዋ ክመጹ ዝከኣሉ። እዚአ ብዙሓት ጸሓፍቲ ብፍላጥን ብዘይፍላጥን ይነጥርዎ ኢዮም። እዚ ድማ ጽዕንቶ ሸዋውያን ምኳኑ ምሁራትን ተመራመርቲን ታሪኽ ኣንዳዕዲዎም ይዛረቡሉ ኢዮም። ከም ሓደ ኣብነት ንዶ/ር ረይዳልፍ ሞልፔር ብዛዕባ እታ “Black lions” ኣድሂበን ብፍላይ ኣብ ጉዳይ ከበደ ሚካኤልን ሕቶታት ኣብ ዘቕረብኩሉ እዋን ብዛዕባ ከበደ ሚካኤል እታ ዝፈልገ ጥራሕ ከም ዝጸሓፈን ተዝፈልጥ ድማ ክጽሕፎ ከም ዚነበረ-ኣውሲሉይ ኢዮ። ንግደ ሓቂ እውን ከም ትዕዛብተይ ተኩይኑ ብቅንዕና ወይ ብዘይፍልጦ ዝተገብረ ምኳኑ ኣብ ዕላልና ክግንዘብ ክኢል ኢዮ። እቶም ገሊኦም ግን ብፍላጥ ዝገበርዎ ጉዳይ ኢዮ።

ተመራማርን ጸሓፊ ታሪኽን ዝኩኑ ዶ/ር ኪሮስ ሙሉ ምስ ከበደ ሚካኤል ይኹን ምስ ተግባራት ሃጻይ ምንጊሊክ ብዕምቆት ዝፈልጡን ሰፊሕ ምንርምርን ዝገበሩ ወከፍ ብምኳኖም ነዚ ናይ ከበደ ሚካኤልን ካልኣትን ኣብ ታሪኽም ዘሎ ሰንኮፍ ኣተራርኻ ካብ ዘመነ ሃጻይ ምንጊሊክ ገኒኑ ዝመጸን ደይመደይ ተባሂሉ ዝተሰርሐ ምኳኑ የውስኡ ኢዮም። ኣቶ ኪሮስ ወልደሚካኤል ድማ ንልዕሊ 60 ዓመት ኣብ ኣዲስ ኣበባ ከም ዝተቐመጡን ብኣካል ምስ ከበደ ሚካኤል ከም ዝፋለጡ ሰብን፣ ክንዮ ብጉዳይ ስራሕ ኣብ ሕምብርቲ ፒያሳ ሓሸከት ተዘኸርታት ከም ዘሎዎም ሰብ መጠን፣ ተመሳሳሊ ርድኢትን ሓበሬታን ኣሎዎም ኢዮ።

ክሕጽሮ እምበር ኣብ ጊዜ ሚካኤል ዝጀመረ ወፍሪ ጽልእን ምንጻልን ንመንነትና ታሪኽን ክሕከክ ሒሊት ምባል ብዙሕ ኣብነታት እኳ ተሃለዎ ንሎሚ ዛዕባና ጉዳይ ከበደ ሚካኤል ብምኳኑ ኣብዮ ክግድብ ይቕሰብ ምህላወይ ክሕብር እፈቱ። ኣብዛ ቀዳመይቲ ክፋል ዝኹነት ጽሑፊይ ቕድሚ ምዝዛመይ-ኣቶ ከበደ ሚካኤል ብዛዕባ ታሪኽ ኣድሂቦም ዝጸሓፉዎ መጽሓፍቲ ቤቶም ምስ ተቃጻለ ዝሓደሮም ጓሂ ክሳዕ ሕማም ኣብጊሖም ኢዮ። ካልኣይ ወላዲ ኣቡኣም ብዕሊ ዘይፈልጡን ብስም ኣኩኣም ምጽውዖም ከቢድ ሕልናዊ ሕቶታት ነይርዎም ኢዮ።

እዚን ካልእ ብዙሕ ብድሆታት ሰጊሮም ግን ታሪኽ ፍጹም ዘይርስዎ ኣበርክቶ ገይሮም ሓሊፎም ኢዮም። እስከ ንሎሚ ካብቲ ዝጸሓፉዎ መጽሓፍቲ ንገሊኡ ናባኹም ከበሎ እም ኣብ ዝቕጽል ድማ ንገሊኡ ናባኹም ከብሎ ኢዮ።

- የዕውቀት ብልጭታ/ነጻብራቕ ፍልጠት [A Spark of Knowledge] (1950)
- የመዝናኛ ስርዓት/ፈላጊ ስጉምቲ [First Step]
- ታሪክና ምሳሌ 1, 2, 3) /ምሳሌን ታሪኽን [Proverbs]
- ታላላቅ ሰዎች/ ዓበይቲ ሰባት [Great People in History] (1963)
- የዓለም ታሪክ ፩ኛ ክፍል/ታሪኽ ዓለም 1ይ ክፋል [History of the World, Part 1] (1955)
- ጃፓን እንደምን ሰለጠነች?/ ጃፓን ብኸመይ ማዕቢላ፣ [How Did Japan Modernize?]
- የሥልጣኔ ኣየር/ ንፋስ ስልጣነ [The Breeze of Civilization]
- ኢትዮጵያና ምዕራባዊ ሥልጣኔ/ ኢትዮጵያን ስልጣነ ምዕራባዊ ዓለምን

{ [*Ethiopia and Western Civilization*] [*L'Ethiopie et la civilisation occidentale*] – originally written in Amharic (1949); translated into French and English by Marcel Hassid}

- የትንቢት ቀጠሮ/ ቆጶራ ትንቢት [Prophesy Fulfilled?] (1947)
- አኒባል /ሃኒባል [Hannibal]
- በላይነህ/ የቅጣት ማዕበል/ ማዕበል ችግሮች [A Storm of Punishments]
- ካሌብ
- አክቦብ
- ቅዱስ ገብርኤል በምድረ-ገነት [St. Gabriel in Heaven]
- ግርማዊነታቸው ባሜሪካ አገር [His Highness Emperor Haile in America] (Hard Cover - 1966)
- የኢትዮጵያ የጥንት ስእሎች [Old Ethiopian Paintings] (Paper Cover - 1969) – in Amharic, French and English

አብራሃም ብርሃነ

ይቆጽል...